

nrp/4010 12-02-2018r.

Jelenia Góra, 05.02.2018 r.

dr hab. Robert Kurek, prof. UE we Wrocławiu
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wydział Ekonomii, Zarządzania i Turystyki
Katedra Finansów i Rachunkowości

RECENZJA

rozprawy doktorskiej magister Justyny Kłobukowskiej pt.

Spółecznie odpowiedzialne inwestowanie na rynku kapitałowym w Polsce

1. Przedmiot recenzji

Przedmiotem recenzji jest przedłożona przez mgr Justynę Kłobukowską dysertacja pt. „Spółecznie odpowiedzialne inwestowanie na rynku kapitałowym w Polsce”, napisana w Katedrze Zarządzania Finansami na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Leszka Dziawgo oraz promotora pomocniczego dr Dorotę Krupę.

Recenzowana rozprawa obejmuje 354 strony tekstu, podzielonych pomiędzy wstęp, pięć rozdziałów i zakończenie. Wyodrębniona jest także bibliografia oraz spisy: schematów, tabel i wykresów. Praca zawiera także 2 załączniki w postaci formularza kwestionariusza ankietowego oraz formularza kwestionariusza delfickiego. W treści pracy przytoczonych zostało łącznie 453 różnego rodzaju pozycji, z czego:

- 113 to pozycje zwarte, w tym 3 własne pozycje Autorki dysertacji,
- 174 artykuły, w tym 11 własnych pozycji Autorki (w języku polskim i angielskim),
- 70 wyodrębnionych zostało, jako różnego rodzaju raporty i opracowania,
- 5 przytoczonych zostało jako akty prawne,
- 91 stanowią źródła internetowe.

W pracy zawartych zostało także 34 schematy, 57 tabel oraz 53 wykresy.

Zgodnie z postanowieniami art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym (...) ocena niniejszej dysertacji doktorskiej dotyczy:

1. oryginalności rozwiązania problemu naukowego,
2. wykazywania ogólnej wiedzy teoretycznej Doktorantki w dyscyplinie finanse,
3. umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez Doktorantkę.

2. Ogólna charakterystyka pracy, jej cele oraz przyjęte hipotezy badawcze

Finanse, analiza finansowa, czy ocena inwestycji kapitałowych - tradycyjnie pojmowane - przestały być „wystarczające” i współczesna praktyka, a w ślad za nią i tuż przed nią współczesna nauka intensywnie poszukują nowych aspektów, niestandardowych rozwiązań i charakterystyk, które wiedzę we wspomnianych obszarach pogłębiają i poszerzają. W coraz większym stopniu zwracana jest także uwaga na włączanie czynników pozaekonomicznych i pozafinansowych. Znaczące miejsce w tym trendzie mają czynniki etyczne, z których jeden szczególnie istotny - społecznie odpowiedzialne inwestowanie na rynku kapitałowym - stał się przedmiotem recenzowanej rozprawy.

Wybór podjętej problematyki należy uznać za trafną, ważną i bardzo potrzebną inicjatywę badawczą, zwłaszcza, że prowadzone rozważania siłą rzeczy nie tylko nawiązują do aspektów rozwoju rynku finansowego w Polsce, ale także obejmują zagadnienia ważne i istotne społecznie.

Spośród wielu strategii inwestowania na rynku kapitałowym ta, która powiązana jest ze społeczną odpowiedzialnością jest stosunkowo nowa, a już na pewno w wąskim stopniu jej eksploracja na gruncie teoretycznym i praktycznym ma miejsce w Polsce. Ową lukę poznawczą postanowiła wypełnić Autorka dysertacji przyjmując za cel „identyfikację czynników stymulujących i destymulujących rozwój społecznie odpowiedzialnego inwestowania na rynku kapitałowym w Polsce”. Fakt, że Doktorantka dostrzegła potencjał, jaki ma społecznie odpowiedzialne inwestowanie na rynku kapitałowym w obszarze możliwości rozwoju rynku finansowego w Polsce, przeprowadzając przy tym autorskie i oryginalne badania, wymaga uznania i pochwały za świeże spojrzenie i przekorę badawczą.

Autorka sformułowała jeden cel główny a cele szczegółowe ujęła na dwóch płaszczyznach: teoriopoznawczej i empirycznej, gdzie w pierwszym przypadku wyodrębniła cztery cele, a w drugim siedem celów. Realizacja celów empirycznych, łącznie z teoretycznymi nadaje rozprawie unikalny charakter oraz umożliwia formułowanie ogólnych wniosków dotyczących różnych aspektów funkcjonowania społecznie odpowiedzialnego inwestowania na rynku kapitałowym w Polsce. Przyjęte cele należy uważać za ambitne, a po zaznajomieniu się z treścią rozprawy i analizie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że z powodzeniem zostały one zrealizowane. Autorka poddała także weryfikacji trzy hipotezy badawcze, które tworzą logiczny, powiązany wzajemnie zbiór zagadnień i rozstrzygnięć ściśle podporządkowany tematowi rozprawy i wyznaczonemu w niej obszarowi badawczemu.

3. Koncepcja pracy i jej struktura

Rozprawa doktorska składa się z wprowadzenia, pięciu rozdziałów oraz zakończenia, a jej kompozycję, z uwzględnieniem zawartości poszczególnych składowych należy uznać za bardzo mocną stronę dysertacji.

Rozprawę otwiera prawidłowo opracowany, obszerny wstęp, w którym Autorka uzasadnia wybór tematu, prawidłowo charakteryzuje problem naukowy oraz zarysowuje jego tło. Także czytelnie formułuje główne hipotezy rozprawy, poprawnie określa cel główny i cele szczegółowe oraz prezentuje podstawowe aspekty metodyczne. Nie zabrakło ujęcia rzeczowego, przestrzennego i doprecyzowania granic chronologicznych. Nadzwyczajnym elementem Wstępu jest schemat, na którym przedstawiona została koncepcja pracy. Takie ujęcie ułatwia czytającemu wstępne „ogarnięcie” zamierzeń autora i uporządkowanie poszczególnych elementów rozprawy, co wydaje się być bardzo dobrym pomysłem i powinno być wzorem do naśladowania dla innych, a także stać się standardem w każdym, bardziej złożonym opracowaniu o charakterze naukowym.

Dwa pierwsze rozdziały mają charakter teoretyczny i obejmują kwestie osadzenia koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, i jednego z jej węższych zagadnień – inwestowania na rynku kapitałowym w relacjach etycznych, finansowych i pozafinansowych.

Na szczególne wyróżnienie zasługuje zawartość rozdziału III, który poświęcony jest kwestiom społecznie odpowiedzialnego inwestowania na międzynarodowym rynku finansowym. Pomimo rozpatrywania zjawiska, ujętego tytułem rozprawy - „na polskim rynku kapitałowym” - Autorka odważnie analizuje zjawisko także na gruncie międzynarodowym, by z powodzeniem tam rozpoznane mechanizmy odnieść (w kolejnych rozdziałach) do rynku polskiego. Takie ujęcie poszerza horyzonty i pozwala na lepszą interpretację oraz pełniejsze wnioskowanie końcowe. Należy także zauważyć ogrom pracy, jaki Autorka musiała wykonać, aby Rozdział III przygotować. Trzeba przyznać, że efektem tej pracy jest doskonałe studium, które zapewne dzięki doświadczeniu Autorki (o czym mowa także później) wkomponowane w strukturę rozprawy nadało jej kompleksowego i unikalnego charakteru.

Wykorzystane w dysertacji badania innych naukowców (treści Rozdziału III i częściowo Rozdziału IV) także wymagają specjalnego wyróżnienia. Coś, co u niektórych bywa sednem ich pracy i wkładu w naukę u Autorki tej rozprawy jest tylko wstępem, wprowadzeniem do własnych badań empirycznych, które znalazły się częściowo w Rozdziale IV i w Rozdziale V. Podniesione kwestie świadczą o tym, że Autorka głęboko „siedzi” w omawianej

problematyce i swobodnie, wykorzystując język, rzeczowo ujęte fakty i własne spostrzeżenia, porusza się w tym nowym i przez to i trudnym obszarze.

Zakończenie pracy zawiera syntetyczne i precyzyjne ujęcie wyników badań. Bardzo oryginalnym pomysłem było ujęcie stymulant i destymulant rozwoju społecznie odpowiedzialnego inwestowania na rynku polskim na schematach graficznych. Biorąc pod uwagę chęć pełnego objęcia wszelkich zależności dostrzeżonych przez Autorkę – rozwiązanie takie okazało się także konieczne, dzięki temu bowiem odbiór zawartych w zakończeniu treści był łatwiejszy i bardziej przejrzysty. Wnioskowanie końcowe należy uznać za kompleksowe, logicznie formułowane i co najistotniejsze – w pełni korespondujące zarówno z podjętym w rozprawie problemem naukowym, jak i celami pracy oraz przyjętymi hipotezami badawczymi.

Układ pracy i założone cele oraz przyjęte hipotezy badawcze a także dobór metod badawczych (o czym więcej w punkcie poświęconym ocenie umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej Doktorantki) tworzą prawidłowe podstawy metodyczne dla realizacji recenzowanego zamierzenia badawczego, a przedstawioną koncepcję pracy i jej realizację należy ocenić bardzo wysoko.

4. Ocena rozprawy od strony formalnej, redakcyjnej i stylistycznej

Tekst rozprawy jest przygotowany bardzo starannie i w zasadzie wolny jest od jakichkolwiek błędów literowych, interpunkcyjnych, czy usterek technicznych. Z obowiązku ciążącym na recenzencie pragnę zwrócić jednak uwagę na pewne elementy, które moim zdaniem, wymagają poprawienia lub uzupełnienia.

Niewłaściwie przyjęta została formuła przytaczania niektórych źródeł internetowych, gdzie znajduje się tylko link do strony „www”. W tych przypadkach brakuje nazwiska i inicjału imienia autora (a jeśli autor nie występuje imiennie to powinno się przytoczyć np. nazwę serwera, administratora strony internetowej itd.), a przede wszystkim brakuje tytułu opracowania (a jeśli tytuł nie jest wyróżniony to powinno się podać np. nazwę zakładki). Przy czym autorka czasami podawała pełne źródło, a czasem tylko ograniczała się do linku (hiperłącza). Internet jest tylko miejscem publikacji, zatem właściwy opis bibliograficzny jest konieczny. Element ten jest przeze mnie podkreślany celowo, by uwypuklić konieczność dbałości o rzetelne podawanie źródeł, skąd pozyskiwane i przytaczane są informacje, jak i dbałość o zasady i czytelność opracowań o charakterze naukowym.

Nie w pełni właściwie dokonany został podział źródeł wykorzystanych w pracy. Jako źródło bibliograficzne znalazło się wiele pozycji, które są pozycjami internetowymi a umieszczone zostały w grupie „Artykuły” (np. poz. 249, 267, 271, 275) i równocześnie w grupie „Źródła internetowe” znalazły się pozycje, które są artykułami naukowymi, czego najbardziej obrazowym przykładem jest pozycja 368, gdzie autorka sama pisze – „artykuł z dnia 9 kwietnia 2015...”

Autorka niekonsekwentnie stosuje przyjętą przez samą siebie konwencję zapowiadania tabel, rysunków i schematów. Oczywiście właściwym jest zapowiadanie, a nawet podkreślanie z jakiego powodu dany schemat (tabela, rysunek) w pracy się znalazły (tzn. w jakim celu informacje, dane zostały umieszczone i co mają wykazać lub udowodnić). Autorka natomiast raz zapowiada (np. tabela 1.3, schemat 1.4) a czasem nie stosuje tej zasady (tabela 1.4, tabela 3.1) lub zapowiedź znajduje się daleko za przedstawioną tabelą (tabela 3.3, tabela 3.11).

W punkcie 1.1.2 Rozdziału I dokonana została krótka charakterystyka uczestników rynku kapitałowego. Jest ona „krótka” i w konstrukcji pracy jest wystarczająca, jednak powinno się tam znaleźć nawiązanie do podziału inwestorów na krajowych i zagranicznych, bowiem w takim układzie przedstawiane są wyniki badania ankietowego (w punkcie 5.2.1, s. 246).

Zbyt ogólny i nie odzwierciedlający zawartości jest tytuł Wykresu 3.5. Zgodnie z tytułem całe „społecznie odpowiedzialne inwestowanie” na świecie (w 2016 r.) udało się zamieścić autorce na jednym wykresie, co oczywiście nie jest możliwe (sama autorka podkreśla wielopłaszczyznowość zagadnienia). Na wykresie natomiast (zgodnie z tym, co stanowi jego zapowiedź) przedstawione są „społecznie odpowiedzialne inwestycje”, zatem należałoby tytuł wykresu uściślić.

Dostrzeżone zostały także inne drobne błędy lub nieścisłości, które zostaną wymienione tylko ze względu na obowiązki ciążące na recenzencie, jak i rekomendację skierowania rozprawy do wydawnictwa (na końcu recenzji taka sugestia się pojawi). Ich wypunktowanie ma na celu właśnie tylko ich poprawienie przez Autorkę przed wydaniem pracy w postaci książkowej, bowiem z punktu widzenia oceny pracy, jako zamierzenia naukowego nie mają większego znaczenia:

- pomylenie słowa metodologia z metodyką (tytuł Schematu 3.5 na s. 180),
- użycie sformułowania „obecnie”, podczas gdy mowa o 2015 r. (zapowiedź Tabeli 3.15 na s. 178) lub użycie zwrotu „w ostatnich latach”, gdy nie wiadomo kiedy są owe „lata ostatnie” (s. 187) lub też zatytułowanie Wykresu 4.1. (s. 195) z użyciem sformułowania „w

najbliższych latach w Polsce”, bez wyraźnego podkreślenia, kiedy owe najbliższe lata będą miały miejsce,

- rozdzielenie tekstu (zdania) tabelą (s. 228-229).

Jeszcze raz podkreślę, że wszystkie przedstawione powyżej uwagi i spostrzeżenia mają charakter kosmetyczny i w opinii recenzenta w żadnym stopniu nie obniżają wysoce pozytywnej oceny całości pracy.

Bardzo pozytywnie należy ocenić stronę warsztatową dysertacji. Wywody Autorki są starannie udokumentowane, a praca napisana jest żywym językiem. Autorka przedstawiła dużo tabel, wykresów i schematów, ale nie jest ich „za dużo”, bowiem za każdym razem ma się wrażenie, że ta tabela lub ten wykres musi być właśnie w tym miejscu, bowiem inaczej wywód myślowy i udokumentowanie rozważań nie byłyby pełne lub mogłyby zostać zniekształcone.

Należy również podkreślić, że autorka właściwie posługuje się akapitami (co niestety w wielu opracowaniach nie jest standardem) a ciągi myślowe ujmuje w sposób, który pozwala na czytelność i uporządkowanie rozważanych treści. Płynnie także – stosując odpowiedni język i powiązania merytoryczne – przechodzi z jednego punktu do drugiego, z jednego rozdziału do kolejnego. W efekcie – choć praca jest wielorozdziałowa i wielopłaszczyznowa - stanowi zwarte, logicznie podporządkowane i sprawnie skonstruowane opracowanie naukowe, które – po prostu - czyta się bardzo dobrze.

5. Ocena oryginalności rozwiązania podjętego problemu naukowego

Doktorantka wykazała się umiejętnością postawienia oryginalnego, a przy tym wymagającego problemu naukowego. Problem ten można uznać za aktualny i znajdujący swoje uzasadnienie w literaturze przedmiotu i trzeba podkreślić - dobrze jest w niej osadzony.

Sposób rozwiązania jakiegokolwiek problemu naukowego, który umożliwia objęcie złożonej i szerokiej problematyki będącej przedmiotem badań, wymaga odwołania się do takich metod badawczych, które spełnią postulat adekwatności, czyli doprowadzą do osiągnięcia zamierzonych rezultatów. W pełni należy się zgodzić z Autorką, że badanie ankietowe i badanie eksperckie (metoda delficka) były konieczne dla realizacji celów empirycznych, a inne metody: analiza opisowa, analiza porównawcza, podstawowe metody statystyczne, metody opisu i interpretacji, krytyczna analiza literatury oraz ocena jakościowa były istotnym uzupełnieniem zaplanowanego procesu badawczego. W bogatej paletce metod badawczych zastosowana została także metoda analizy historycznej, gdzie Autorka

„wydobyła” z przeszłości (i uzupełniła o analizę otoczenia zewnętrznego) dane i informacje przydatne do wyjaśnienia zjawiska społecznie odpowiedzialnego inwestowania na świecie i w Polsce.

Przeprowadzone badania zostały odpowiednio przemyślane, prawidłowo przygotowane a wyniki właściwie opracowane. Żałować tylko należy, że miała miejsce tak mała zwrotność (27,63%) w pierwszym badaniu – „Społecznie odpowiedzialne inwestowanie na rynku kapitałowym w Polsce w opinii spółek notowanych na GPW w Warszawie”. Mając jednak na uwadze, że Autorka uzupełniła materiał badawczy o kolejne badanie „Stan i perspektywy rozwoju społecznie odpowiedzialnego inwestowania na rynku kapitałowym w Polsce”, gdzie opinie ekspertów (metoda delficka) uzupełniły to pierwsze, a także wykorzystwała szereg innych metod badawczych, z pełnym przeświadczeniem można uznać, że do dyspozycji był wystarczający materiał empiryczny, który pozwolił generalizować, wyciągać wnioski ogólne i formułować twórcze opinie.

W podsumowaniu tego punktu należy wyraźnie zaznaczyć, że Autorka trafnie ujęła problemy badawcze (omówione wcześniej), funkcjonalnie je sformułowała i przekonująco rozwiązała, odwołując się przy omówieniu wyników własnych badań do wcześniejszych ustaleń teoretycznych i z przekonaniem można ocenić, iż prezentowana rozprawa stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Dodać również należy, że Doktorantka nie bała się przy tym przeciwstawić utartym poglądom, konfrontując to, co obiegowo znane z tym, co udało się jej ustalić na podstawie przeprowadzonych przez siebie badań, zatem sformułowanie, że „rozprawa stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego” należałoby uzupełnić o zwroty opisujące pracę Autorki: „w sposób rzetelny”, „z niezwykłą starannością” i „wykazaniem się niezwykłą kreatywnością”.

6. Ocena ogólnej wiedzy teoretycznej Doktorantki w dyscyplinie finanse

Części teoretyczne rozprawy stanowią wartościowe naukowo rozważania, które pozwoliły Autorce osadzić jeden z aspektów inwestowania na rynku kapitałowym, jakim jest SRI (*Socially Responsible Investment*), w mechanizmach funkcjonowania finansów. Dzięki kompleksowemu ujęciu i właściwemu podejściu Autorki w treści pracy zasygnalizowanych zostało wiele finansowych zagadnień, które nie tylko porządkowały, wyjaśniały i dookreślały terminologię towarzyszącą SRI, ale także stały się tłem do prowadzonych rozważań. Uwypuklić tu należy m.in. nawiązania do finansów behawioralnych i odwołania do prac uhonorowanych nagrodą Nobla za finanse behawioralne a także dostrzeżenie potrzeby oceny

efektywności informacyjnej, jako tej umożliwiającej analizę podejmowania decyzji inwestycyjnych.

Treść opracowania w pełni pokrywa się z jej tytułem i zakresem, a przedstawione w dysertacji wyniki przeprowadzonych badań empirycznych na tle ukazanych rozważań teoretycznych, wskazują na posiadanie przez Doktorantkę bardzo dobrej znajomości poruszanej problematyki zarówno w zakresie objętym tematem rozprawy, jak i ogólnej wiedzy teoretycznej w dyscyplinie finanse.

7. Ocena umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej

Pracę należy uznać za ukształtowaną poprawnie pod każdym względem: koncepcyjnym, metodycznym i merytorycznym do czego zdecydowanie przyczyniła się umiejętność prowadzenia pracy naukowej, przy czym w tym aspekcie podkreślić należy:

- ***sięganie do literatury światowej, by czerpać z wyników tam prowadzonych badań, a nie je powielać***, czego przykładem może być bardzo ciekawa synteza zawarta w Tabeli 2.2. – „Wyniki wybranych badań empirycznych na temat efektywności społecznie odpowiedzialnego inwestowania”. Tabela ta stanowi podsumowanie wielu badań, które nie przedstawiają niezbitych dowodów „za” lub „przeciw” ekonomicznej efektywności portfela SRI i w takim właśnie układzie autorka sięga do tych badań, by wykorzystywać je w swoich rozważaniach w kolejnych częściach rozprawy. Co istotne – dzięki takiemu podejściu - określenie perspektyw społecznie odpowiedzialnego inwestowania na polskim rynku kapitałowym nie zostało oderwane od międzynarodowego kontekstu, za co Autorkę należy szczególnie pochwalić;
- ***właściwe i pełne wykorzystanie zamierzonej inicjatywy badawczej***, przy czym Doktorantka zarówno skonstruowała odpowiednie narzędzia badawcze, przeprowadziła badania pilotażowe, zebrała kwestionariusze, uzupełniła badania właściwe badaniami dodatkowymi celem uzyskania kompleksowości, jak i dokonała przetworzenia uzyskanych odpowiedzi. Z uznaniem należy docenić wkład pracy w przeprowadzone badania ankietowe. Każdy badacz zainteresowany jest uzyskaniem jak największej próby badawczej, jednak oceny dokonań należy odnieść do możliwości i w tym aspekcie uzyskane efekty należy ocenić wysoko;
- ***rzetelne indukcyjne i dedukcyjne wnioskowanie***, które pozwoliło Autorce na prawidłową syntezę i interpretację osiągniętych wyników, a w efekcie na sformułowanie prawidłowych wniosków poznawczych i aplikacyjnych.

O umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej i dojrzałości badawczej Autorki świadczy również to, że lektura rozprawy rodzi wiele dodatkowych pytań badawczych, dla których autorka na kolejnych stronach umiejętnie udziela odpowiedzi. Jednak – co przewrotne – nie uwalnia to czytającego od zadawania sobie kolejnych, bardziej pogłębionych pytań. Jestem pewien, że Autorka jest świadoma, iż jej rozprawa nie wyczerpuje całości zagadnienia i może stać się punktem wyjścia do dalszych prac nad rozwojem teorii społecznie odpowiedzialnego inwestowania. Stąd też umiejętnie „wciąga” czytającego, delikatnie go zachęca i inspiruje do poszukiwania kolejnych pytań, do zastanawiania się nad rozwiązaniami dla omawianych zagadnień i do refleksji nad sposobami rozwiązania zasygnalizowanych tematów.

Wypada dodać, że zdaniem recenzenta, wspomniana umiejętność wynika nie tylko z talentu pisarskiego, którego Autorce nie brakuje, ale także z doświadczenia nabytego podczas pracy naukowej. Doświadczenie to jest wyraźnie obecne na stronach dysertacji i nie ma wątpliwości, że pozytywna ocena umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej doktorantki jest efektem ciężkiej pracy, zaparcia w osiągnięciu założonych celów, pasji badawczej i właśnie już nabytego doświadczenia.

8. Ocena końcowa

W efekcie wysiłku badawczego p. mgr Justyny Kłobukowskiej powstała ciekawa monografia naukowa, którą uznać należy za dzieło oryginalne, wyraźnie wzbogacające dorobek polskiej literatury naukowej, a autorka swoimi wywodami udowodniła, że jest kompetentnym i już doświadczonym naukowcem, który na podjętym polu badawczym porusza się ze znanstwem, konsekwencją, rzetelnością oraz pasją, a także prezentuje doskonałą znajomość analizowanej problematyki.

Przedstawiona dysertacja pt. „Społecznie odpowiedzialne inwestowanie na rynku kapitałowym w Polsce” jawi się jako samoistne i twórcze opracowanie naukowe, co dowodzi umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej autora - Pani mgr Justyny Kłobukowskiej. W dysertacji tej należy również uwypuklić oryginalność rozwiązania problemu naukowego, a biorąc pod uwagę ogólną wiedzę teoretyczną w dyscyplinie finanse jej Autora, stwierdzam - iż moim zdaniem - recenzowana praca spełnia zarówno formalne, jak i merytoryczne wymogi stawiane pracom doktorskim określone w ustawie i wnoszę o jej dopuszczenie do publicznej obrony.

Mając na względzie omówione wcześniej walory pracy opowiadam się także za jej publikacją, bowiem realizacja celów recenzowanej rozprawy wypełnia lukę poznawczą na

polu szeroko rozumianej społecznej odpowiedzialności biznesu, a pozycja książkowa wzbogaci literaturę przedmiotu w tym zakresie i przyczyni się do popularyzacji tego zagadnienia zarówno na gruncie akademickim, jak i w praktyce.

W podsumowaniu recenzji, oprócz ogólnej oceny, pozwalającej na stwierdzenie, że rozprawa zasługuje na bardzo wysoką ocenę, chcę wymienić kilka elementów, które zasługują na szczególne podkreślenie:

- umiejętność sformułowania celu badań i postawienia hipotez badawczych,
- uporządkowanie, sprecyzowanie oraz dookreślenie zagadnień i towarzyszącej terminologii związanej ze społecznie odpowiedzialnym inwestowaniem na rynku kapitałowym
- zintegrowanie dorobku teorii etyki biznesu, społecznej odpowiedzialności biznesu, zrównoważonego rozwoju,
- wskazanie genezy, filarów oraz identyfikacji determinant i składowych społecznie odpowiedzialnego inwestowania na rynku kapitałowym,
- propozycje definicji kluczowych, z punktu widzenia nauki, pojęć tj.: społecznie odpowiedzialnego inwestowania oraz zrównoważonego rynku finansowego a także oryginalne ujęcie społecznie odpowiedzialnych relacji inwestorskich,
- wyspecyfikowanie i syntetyczne omówienie stymulant i destymulant rozwoju społecznie odpowiedzialnego inwestowania na rynku polskim,
- zintegrowanie dorobku teorii etyki biznesu, społecznej odpowiedzialności biznesu oraz zrównoważonego rozwoju w celu wskazania genezy, filarów oraz głównych determinant społecznie odpowiedzialnego inwestowania,
- biegłość w formułowaniu wniosków i ich uzasadnianiu, a także właściwe sformułowanie wniosków aplikacyjnych dla praktyki,
- bardzo wysoko ocenianą umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej (w tym już posiadane doświadczenie na tym polu).

Wymienionych wyżej walorów pracy nie można zostawić jedynie z określeniami: „wysoka ocena”, „pozytywny odbiór” czy „rzetelne opracowanie”, dlatego też – z pełną satysfakcją - wnioskuję o **wyróżnienie** pracy doktorskiej Pani mgr Justyny Kłobukowskiej przez Radę Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania UMK w Toruniu.

Lucy Robert

Jelenia Góra, 05.02.2018 r.